

Arartekoaren Ebazpena, 2009ko abuztuaren 19koa. Horren bidez, Donostiako Udalari gomendatzen zaio kirol ekipamenduetan esku har dezala, zentzuzko denbora tartean, udalerriko kirol instalazio guztiek banakako dutxak eta aldagelak izan ditzaten.

Aurrekariak

1. Transexual talde batek erakunde honetara jo zuen Donostiako udal kirol instalazioetako aldageletan banakako dutxak eta kabinak edukitzea komenigarria dela planteatzeko.

Adierazi zigutenaren arabera, soil-soilik kirol instalazio berriek, hau da, Bentaberriko Kiroldegiak eta Zuhaitzikoak, dituzte banakako aldagelak eta dutxak. Nahiz eta Intxaurrendoko eta Etxadiko instalazio berriek ere ekipamendu hori izango zutela aurreikusi.

Euren anatomia dagokien sexura egokitzeko transexualizatze prozesua hasita zutenez, baina oraindik amaitu gabe, adierazi zuten haientzat traumatikoa eta iraingarria zela aldagelak eta dutxak erabiltzen ari ziren pertsonen aurrean biluzik egon behar izana.

2. Pertsonen sexuari buruz erregistroan egiten den aipamenaren zuzenketa arautzen duen martxoaren 15eko 3/2007 Legea indarrean jartzeak transexualei erregistroan hasieran egokitu zitzaizen sexua zuzentzea ahalbidetzen die eta baita euren dela sentitzen duten sexuarekin bat datorren izena erabiltzea ere. Hala ere, horretarako ez da beharrezkoa pertsona horrek hasierako sexu organoak kentzeko tratamendu kirurgikoa bete izana eta berresleipeneko organoak eman izana.

Hau da, transexualak, erregistroko zuzenketa egin ondoren eta, hortaz, ondorio guztietarako sexu bat (sexu psikosoziala) eduki arren, baliteke anatomian sexu biologikoaren karaktereak izatea, sexu berresleipena oraindik egin ez zaielako.

Prozesu horiek oso luze jotzen dute, urteak izan ohi dira, eta ez dute zertan berresleipen genitalarekin amaitu. Arazoak, bereziki, transexualizatzeko prozesuek dirauten denboran gertatu ohi dira eta, nahi gabe, espazio komun eta ireki berak erabiltzean sortzen dira.

3. Kirola egiteak egoera fisikoa eta, nola ez, autoestimua berreskuratzen laguntzen duenez, Donostiako Udalari eskatu genion udaleko kiroldegi guztietan pixkanaka gutxienerako zerbitzu osagarri horiek jar zitzala.

Gaur egun badaude aldageletako gune komunetan aldatu edo dutxatu nahi ez duten pertsonak, erlijioagatik, benetako konplexu larriak dituztelako, ebakuntza kirurgikoak izan dituztelako (mastektomia egin dieten emakumeak, oraindik bularra berreraikitzeke kirurgiarik izan ez dutenak...), adinagatik lotsaren beste ikusmolde zorrotzagoen pean hezi direlako edo, besterik gabe, euren eremu intimoa babestu nahi dutelako. Erabiltzaile horientzat, eta erabiltzaile potentzialentzat ere, onuragarria izango litzateke, pixkanaka, udaleko kiroldegi guztietan banakako dutxak eta kabinak jartzea.

4. Erantzunean, Kiroletako Udal Patronatuak berretsi egin zituen erakunde honek txosten eskaeran aurreratu zituen datuak. Datu horien arabera, Bentaberriko eta Zuhaitziko kiroldegiek bakarrik dituzte banakako aldagelak eta dutxak aldagela orokorren eremuan, nola gizonezkoentzat hala emakumezkoentzat direnetan. Hala ere, aurreikusita zegoen Etxadiko eta Intxaurrendoko kiroldegi berriek ekipamendu hori izango zutela.

Banakako ekipamendurik ez zuten gainontzeko udal kiroldegiei dagokienez, Kiroletako Udal Patronatuak, konponbide gisa, aldagela orokorren eremutik kanpo zeuden aldagelak/dutxak erabiltzea proposatu zuen, erabilera baimenpekoa izanik.

5. Kiroletako Udal Patronatuari adierazi genion arazoa konpontzeko euskarria ez zela izan behar ezgaitasunen bat duten pertsonen eurentzat gorde diren espazioak erabiltzeko dituzten aukerei muga gehiago jartzea.

Horrez gain, transexualei dagokienez, Kiroletako Udal Patronatuak proposatu zuenak, gure ustez, badu beste eragozpen bat. Izan ere, aldagela horietan sartzeko baimena ematea beharrezkoa denez, transexualek, nahitaez, beren

genero nortasuna adierazi behar zieten kiroldegiko langileei. Aukera hori ez zen egokia lortu nahi zen eta lortu nahi den helburuarentzat, pertsonen pribatutasuna eta intimitatea babestea, alegia.

6. Kiroletako Udal Patronatuak eman zigun bigarren erantzunean adierazi zuen erakunde honek egindako eskaera ez zitzaiola egokia iruditzen. Izan ere, bere ustez, hiriko kiroldegi gehienek ematen zuten banakako aldagelak eta dutxak erabiltzeko aukera. Adierazi zuen, zehazki, Altza, Bidebieta, Bentaberri, Zuhazti, Paco Yoldi Igerilekuak eta Egiako Kiroldegietan bazeudela edonork, aurretik baimenik eskatu gabe, erabil zitzakeen banakako aldagelak. Banakako dutxa-aldagela horiek ez ziren ezgaitasunen bat duten pertsonentzat gordetako eremuak, sartzen errazak ziren eremuak baizik, ezgaitasunen bat duten pertsonen beharrak asetzeko egokituak.

Gainera, patronatuak azaldu zuen sartzen errazak ziren aldagela horiek ez zirela asko erabiltzen eta, hortaz, eguneroko erabilerak argi uzten zuela ez zegoela inolako arazorik erabilera hori bateragarri egiteko.

Nolanahi ere, aurrez baimena behar duten banakako aldagelei dagokienez, argi geratu zen instalazio horiek profesionalek erabiltzeko zirela: arbitroek, begiraleek, etab.

Erreklamazio hau ikusita, kexan eta Donostiako Udaleko Kiroletako Udal Patronatuak bidalitako informazioan esandakoa aztertu ondoren, egokia iruditu zaigu zuri honako gogoeta hauek helaraztea:

Gogoetak

1. Transexualitatea gizarteko errealitatea da eta botere publikoak ezin gara bazter geratu.

Transexuala den pertsonak barruan berea dela sentitzen duen sexua izanik bizi eta moldatu nahi du gizartean. Horrek, askotan, anatomia aldatzeko nahi iraunkorra dakar berekin, gorputza eta berea dela sentitzen duen sexua bat etor daitezten.

2007ko martxoaren 17an indarrean jarri zen pertsonen sexuari buruz erregistroan egiten den aipamenaren zuzenketa arautzen duen martxoaren

15eko 3/2007 Legea. Arau horren 1. artikulua adierazten du nazionalitate espainiarra duen eta adin nagusikoa den pertsona orok sexuari buruz erregistroan egiten den aipamena zuzentzeko eskaera egin dezakeela, horretarako gai bada. Horrek, besteak beste, izena aldatzea ekartzen du.

Zuzenketa hori adosteko, eskaera egin duen pertsonak honakoa egiaztatu behar du:

a. Genero disforia diagnostikatu diotela; medikuaren edo psikologo klinikoaren txostenaren bidez egiaztatu behar da. Txosten horrek bi gai aipatu behar ditu:

- Hasieran erregistratutako sexu morfologiko edo genero fisiologikoaren eta eskatzaileak sentitzen duen genero nortasun edo sexu psikosozialaren artean disonantzia egoera eta, horrez gain, disonantzia hori egonkorra eta iraunkorra izatea.
- Disonantzia hori edukitzean eragin erabakigarria duen nortasun nahasmendurik ez izatea.

b. Eskatutako sexuari dagozkion ezaugarri fisikoari egokitzeko gutxienez bi urtetan zehar medikuntza tratamendua jaso duela. Hori, era berean, tratamendua zuzendu duen medikuak egindako txostenaren bidez egiaztatu behar da eta, halakorik ez balego, auzitegiko mediku berezitu baten txostenaren bidez.

Kontuan izan behar da, gainera, erregistroko zuzenketa onartzeko ez dela beharrezkoa (4.2 artikulua) medikuntza tratamenduaren barruan sexu berresleipen kirurgia egin izana, ezta medikuntza tratamendua eduki izana ere, tratamendua egitea eta egoera horren egiaztatze medikoa ematea eragozten duten osasun edo adin arazoak daudenean.

Zuzenketa onartzen duen ebazpenak ondorio osagarriak ditu Erregistro Zibilean jasotzen den unetik (5.1) eta pertsona horri bere egoera berriak dituen eskubide guztiez gozatzea ahalbidetzen dio (5.2).

2. Genero fisiologikoa sexu psikosozialera egokitzeko prozesuak sufrimendu sakona dakar hori bizitzen duten pertsonentzat eta gizartean bereizkeria eta gaitzespena sortzen dute. Horrek, zalantzarik gabe, pertsona hauen eguneroko bizitza asko okertzen du. Horregatik, herri administrazioek euren politikan

bultzada berezi bat egin behar dute eta transexualek beren eskubideez behar bezala gozatzea ekiditen duten oztopoak baztertu behar dituzte.

Erakunde honek antzeman du kiroldogietan bereziki estuak diren egoerak sortzen direla. Pertsona transexualak erasotzera ere iritsi dira. Horrek beren duintasuna gogor erasotzen du eta, zalantzarik gabe, tratu hori iraingarria eta onartezina da. Horregatik, herri administrazioek esku artean dituzten bitarteko guztiak jarri behar dituzte egoera horiek ekiditeko.

Honakoa aintzat hartu behar dugu: "ordena politikoaren eta gizarte-bakearen oinarri dira gizabanakoaren duintasuna, hari datxezkion eskubide bortxaezinak, nortasunaren garapen askea, eta legeei eta gainerakoen eskubideei zor zaien begirunea"(Espainiako Konstituzioaren 10.1 art.).

Konstituzioko agindu hori, doktrinak kalifikatu moduan, sistema juridikoaren euskarria da eta Espainiako Konstituzioaren 9.2 artikularekin zerikusi estua du. Azken horrek, botere publiko guztiei funtsezko betebeharrak ezartzen die: *"inguruabar zehatzak sustatzea, gizabanakoaren eta berak osatzen dituen taldeen askatasuna eta berdintasuna benetakoak eta eraginkorrak izan daitezen; oztopoak kentzea, horiek haien osotasuna eragotzi edo zailtzen badute; eta herritar guztien parte-hartzea erraztea, bai bizitza politikoan, baita ekonomi, kultur eta gizarte bizitzan ere"*.

Pertsonak beren eskubideez behar bezala gozatzea ekiditen duten oztopoak kentzeko betebeharrak gizarte bizitzako eremu guztietara zabaltzen da, baita ere, nola ez, aisia eta kirola berdintasuneko baldintzekin eta norbanakoaren duintasuna errespetatuz praktikatzea.

3. Espainiako Konstituzioaren 18.1 artikulua hau aldarrikatzen du: *"ohorerako eskubidea, norbere eta familiaren intimitaterako eskubidea eta norbere irudirako eskubidea bermatuko dira"*.

Ez da batere erraza norbere eta familiaren intimitaterako eskubidea babestek barne hartzen duena mugatzea. Baina, doktrinak dioten moduan, esan dezakegu norbere eta familiaren intimitatea zera dela: "norbere eta familiaren gertu-gertuko inguruneak egiten dituen jardueren taldearekiko pertsona bati ematen zaion boterea; horri esker, pertsona arrotzak tartean sartzea eta interesdunari berak nahi ez duen publizitatea ematea ekidin dezake".

Horri dagokionez, azpimarratu behar da intimitateak, funtsean norbanakoaren datuak babesteaz gain, gorputzaren intimitatea ere barne hartzen duela, gorputzari buruzko ikerketa orok eraginik izan gabe. Horrela, uler daiteke babestuta dagoela "lotsa sentimendua, komunitateko kulturaren erroztutako irizpideen eta balioen araberakoa denean". (Konstituzio Auzitegiaren 57/1994 Epaia) ¹

Gorputz intimitatea babesteak botere publikoek kirol instalazioetako ekipamendua erabili ahal izateko bitartekoak eman ditzatela eskatzen du; horrela, aukerazkoa izango da espazio komun eta irekietan dutzatzea eta aldatzea edo banakako eremuetara jotzea.

4. Gure ustez oso positiboa da Donostiako Udalak, gogoeta prozesuaren ondoren, ekipamendu eta instalazio berrietako aldageletan banakako dutxak eta aldatzeko guneak jarri izana. Azken hamarkadako joera ekipamendu publiko askotako dutxak eta aldagelak espazio irekiak eta erabilera komuna dutenak soilik izatea izan da, baina joera hori aldatu egin da. Hala ere, adierazi dugun moduan, oraindik amaitu ez den prozesua da, lanean jarraitu beharra dago.

Kontuan hartu behar da udaleko kirol instalazioak erabiltzen dituzten pertsonak ez dutela gain hartu behar beren pribatutasuna eragiten duen egoera hau. Izan ere, euren nortasuna garatzea eta duintasuna, intimitatea eta irudia errespetatzea ahalbidetzen duen baldintzetan ekipamendu horiek erabiltzeko eskubideak pertsona horiek babesten ditu.

Hortaz, banakako dutxak eta aldagelak jartzeko herritarrek egin duten eskaera arrazoizkoa da. Horregatik, gure ustez beharrezkoa da banakako dutxak eta aldagelak jartzeko prozesua, pixkanaka baina etengabe, udaleko kirol ekipamendu guztietara zabaltzea.

5. Kiroletako Udal Patronatuak proposatu duen konponbideari dagokionez, adierazi behar dugu ez dela egokia.

Irisgarritasuna Sustatzeari buruzko abenduaren 4ko 20/1997 Legeak, 7. artikuluan hiri ingurunerako, espazio publikoetarako eta erabilera publikoak

¹ ALZAGA VILLAAMIL, Oscar (zuz) *Comentarios a la Constitución Española de 1978. II. Liburukia*. Gorte Nagusiak, Editoriales de Derecho Reunidas Argitaletxea (Madril), 1997. 469. or. ISBN: 84-7130-874-6 (II. Liburukia)

izango duten eraikinetarako hainbat erreserba zehazten du. Zehatzago esanda, 3. atalean hau ezartzen du: "Erabilera publikoa duten edota jendearentzat zabalik dauden eraikinetan eta espazio publikoetan dauden komun, aldagela, dutxa eta horrelako beste elementuetan sexu bakoitzarentzat zatiko edo hamarretik elementu bat gordeko da eta mugikortasun urriko pertsonak erabiltzeko behar bezala egokituko da. Eraikinei dagokienez, aipatutako proportzioa pilatutako elementuen arabera aplikatuko da".

Aurreikuspen hori Irisgarritasuna Sustatzeari buruzko Legearen II. Kapituluak jasotzen du. Kapitulu horren izenburuak asko esan nahi du: *Erreserbak*; hortaz, onartu behar dugu espazio horiek, printzipioz, ez direla banatzeko asmoz sortu.

Administrazioek eta erakundeok ahalegina egiten lehenak izan behar dugu ezgaitasunen bat duten pertsonen beharrak modu egokian asetzeko sortu diren ekipamenduen erabilera errespetatzen eta pertsona horien bizitza autonomia hobetzen.

Ahalegin hori pixkanaka gauzatuz doa eta horri esker, herritarrak gizartean kontzientzia hartzen hasi dira ezgaitasunen bat duten pertsonentzako, aniztasun funtzionalik ez dagoenean, egin diren ekipamenduak erabiltzea gaitzesteko.

Bestalde, begirale, arbitro, etab. bezalako profesionalek erabiltzeko prestatuta dauden espazioetara sartzeko erabiltzaileek eragiten dien arazoa zentroetako langileei azaldu beharrak ez du arazoa konpontzen. Horrez gain, transexualen kasuan zehazki, konponbide horrek zuzenean beren intimitatea erasoko luke, eta baita beren transexualizatzeko prozesua isilean mantentzeko bermea ematen dien eskubidea ere.

Hori guztia dela eta, erakunde hau sortzen eta arautzen duen otsailaren 27ko 3/1985 Legearen 11.b) artikuluan ezarritakoarekin bat etorriz, honako gomendio hau egiten da:

15/2009 GOMENDIOA, abuztuaren 19koa, Donostiako Udalari egina

Kirol ekipamenduetan esku har dezala, zentzuzko denbora tartean, udalerriko kirol instalazio guztiek banakako dutxak eta aldagelak izan ditzaten.